

Međunarodni simpozij na KBF-u u Zagrebu

Zagreb, (IKA, 14.09.2018. / 11.20)

U povodu dvadesete obljetnice enciklike *Fides et ratio* pape Ivana Pavla II. Katedra fundamentalne teologije u suradnji s Katedrom za filozofiju Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu organizira jednodnevni međunarodni znanstveni simpozij „**Enciklika *Fides et ratio* – Vjera i razum. Aktualizirano čitanje dvadeset godina poslije**”. Suorganizatori Simpozija su Papinsko lateransko sveučilište Lateran i Teološki fakultet Sveučilišta u Ljubljani. Simpozij se održava na samu obljetnicu potpisivanja enciklike, 14. rujna, u prostoru KBF-a u Zagrebu.

Otvarajući simpozij, pročelnik Katedre fundamentalne teologije KBF-a u Zagrebu doc. dr. Tomislav Kovač naglasio je kako je obilježavanje 20. obljetnice jednog dokumenta kao što je ova enciklika za svaki Teološki fakultet nezaobilazna obveza. Enciklika „*Fides et ratio*” zasigurno je jedan od najupečatljivijih dokumenata pontifikata Ivana Pavla II. Čim je objavljena, enciklika je doživjela velik odjek diljem svijeta, kako u crkvenim i teološkim krugovima, tako i u široj akademskoj, kulturnoj, pa i političkoj javnosti, ustvrdio je dr. Kovač. On je uputio na tri važne misli po kojima je ova enciklika relevantna i za budućnost. Ponajprije enciklika naglašava univerzalnu vrijednost ljudskog razuma koja se ne može svesti na zapadnjački pristup filozofiji i racionalnosti, a filozofiju podsjeća na njezin mudrosti poziv. Druga važna misao je da enciklika ističe da „Crkva ne izlaže svoju filozofiju niti preporučuje bilo koju pojedinačni filozofiju na štetu drugih”. Nadalje, enciklika poziva kršćansku misao na dijalog sa suvremenim svijetom, na dijalog s filozofijama i znanostima, ali i s kulturama, religijama i svjetonazorima.

Dr. Kovač podsjetio je kako se spomenutim područjima u međuvremenu pridružuju tri nova izazova: razvoj neuroznanosti, potom transhumanizam te opća radikalizacija svijeta kroz sekularne ideologije ili religijske fundamentalizme. Sve spomenuto dalo je poticaj za simpozij, tj. da se pokuša iščitati, aktualizirati i vrednovati u odnosu na antropološke, filozofsko-teološke, društveno-političke, znanstvene i etničke izazove sadašnjeg povijesnog trenutka, rekao je dr. Kovač.

Riječ pozdrava uputili su izv. prof. dr. Nenad Malović s Katedre za filozofiju KBF-a, kao i predstavnici suorganizatora prof. dr. Bogdan Dolenc s Katedre fundamentalne teologije i dijaloga Teološkog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani i prof. dr. Antonio Sabetta s Katedre fundamentalne teologije Papinskoga lateranskog sveučilišta. Simpozij je otvorio dekan KBF-a prof. dr. fra Mario Cifrak.

Radni dio Međunarodnoga znanstvenoga simpozija o enciklici *Fides et ratio*

Zagreb (IKA, 15.09.2018. / 17:21)

U radnom dijelu Međunarodnoga znanstvenoga simpozija „Enciklika *Fides et ratio* – Vjera i razum. Aktualizirano čitanje 20 godina poslije” koji je održan u petak 14. rujna na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu predstavljeno je deset predavanja.

Rektor Hrvatskoga katoličkoga sveučilišta **prof. dr. Željko Tanjić** u predavanju „Tema vjere i razuma u misli Ivana Pavla II.” naglasio je da je „Ivan Pavao II. ovu encikliku posvetio

odnosu vjere i razuma, a ja bi se usudio reći odnosa filozofije i teologije koja iako se radi o enciklici ima osim teološkoga i duboki filozofski značaj. Enciklika je filozofsko i teološko razmatranje vjere i razuma.” Nadalje je naglasio kako enciklika otkriva teološku tradiciju pluralnoga pristupa istini. „Veliki naglasak ‘Fides et ratio’ je na pluralnosti pristupa istini. Enciklika ističe važnost slobode kreativnosti i različitih puteva koji su neophodni za uspostavljanje dijaloga u kojem se nipošto ne smije odreći zahtjeva da se dođe do istine”.

Drugo predavanje „Odnos vjere i razuma prema Josephu Ratzingeru/Benediktu XVI.” održala je **doc. dr. s. Valerija Kovač** s Katedre dogmatske teologije Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Naglasila je, kako kompleksno teološko pitanje odnosa vjere i razuma prožima čitav teološki rad Josepha Ratzingera/Benedikta XVI., počevši od njegova nastupnog predavanja na Sveučilištu u Bonnu (1959.) do govora na Sveučilištu u Regensburgu (2006.). Predavačica je spomenula i izlaganje koje je kardinal Ratzinger kao prefekt Kongregacije za nauk vjere imao u povodu predavljanja enciklike „Fides et ratio” (1998.), kao i članak o spomenutoj enciklici godinu dana kasnije, te ustvrdila kako je „lako zaključiti da sadržaj, misli, pa čak i argumentacija koju je izdvojio iz toga dokumenta u mnogome odgovaraju njegovu vlastitom teološkom razmišljanju o odnosu vjere i razuma”.

Prof. dr. Antonio Sabetta s Katedre fundamentalne teologije Papinskoga lateranskog sveučilišta je u predavanju „Onkraj reduktivizma postmodernog uma. Od besmisla istine do istine kao smisla” posvijestio kako u vremenu u kojem živimo do izražaja dolazi paradoks razuma, tj. dihotomija između vrlo snažnog „instrumentalnog razuma” i marginalnosti razuma u stvarnom životu, tj. u traženju i definiranju istine. Tu je tezu predavač referirao na predavanje pape Benedikta XVI. u Regensburgu. Postmodernistički je čovjek naučio živjeti bez razuma, a u postmodernizmu sve neracionalne dimenzije života čvrsto su preuzele ulogu koja im je odbijena svemoćnim razlogom, jedinom forma veri prema kojoj je samo ono što je bilo racionalno bilo istinito i smisljeno u životu. Stoga je potrebno ponovno posvješćivati istinu smisla, jer bez smisla čovječanstvo ne može živjeti u skladu sa svojim identitetom.

Izv. prof. dr. Alojz Čubelić s Katedre za filozofiju KBF-a je u predavanju „Elementi tomizma u enciklici Fides et ratio” istaknuo kako enciklika načine i tematizira brojna pitanja, tako da ni nakon 20 godina ne gubi na svojoj važnosti i aktualnosti. Pitanje odnosa prema razumu u samoj enciklici usmjerava pogled prema životnosti filozofijskih ideja i filozofsko-teološkoj baštini. Drugo je pitanje koji se odnosi prema misli sv. Tome Akvinskoga u enciklici, kao i prema tomizmu u širem smislu riječi, dok je treće pitanje dominacije neopozitivističkih tendencija u suvremenoj filozofiji. O tome enciklika implicitno promišlja, pa je to poziv i danas svima onima koji ne odustaju u traženju odgovoru na teška i nezaobilazna pitanja o istini i smislu života.

Dr. Branko Murić s Katedre fundamentalne teologije KBF-a na početku predavanja „Božanska objava u enciklici Fides et ratio” naglasio je kako se enciklika bavi i današnjem čovjeku aktualnim pitanjem svih pitanja „Što je smisao i kako ga čovjek može pronaći?” Odatle proizlazi složenost tematika prisutnih u enciklici, a koje bi se moglo svesti na pitanje odnosa koji postoje između vjere i razuma, te potom teologije i filozofije. Okvir da se enciklika bavi i misli na teologijalnu vjeru kada se govori o vjeri u svojoj katoličkoj formi i na filozofski razum u njegovoj spekulativno metafizičkoj formi dopušta da se i promišlja i razmatra te dvije veličine u odnosu spram božanske objave. U tom kontekstu je ukazao na četiri elementa koji mogu poslužiti za razvoj teologije objave, a nalaze se u samoj enciklici: pitanje traganja za smislom i istinom, pitanje mudrosti, pitanje svjedočanstva za istinu i pitanje sakramentalnosti istine, tj. sakramentalnosti objave.

U predavanju „Fides et ratio i povijest spasenja” **dr. Simon Malmenvall** s Katedre fundamentalne teologije Teološkog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani naglasio je kako je koncept povijesti spasenja jedan od ključnih obilježja samopouzdanja kršćanske vjere, osobito u pogledu božanskog otkrivenja i njegova odnos prema razumu. Osvrnuo se i na „Fides et ratio” i postmodernu historiografiju, te je naglasio kako koncept i povijest spasenja nisu samo mehanizmi koji objektiviziraju prošlost i daju razumijevanje duhovnog značenja, već i objekt drugog pogleda na prošlost. Predavač je u tom kontekstu naglasio kako povijest spasenja ne samo da otvara mogućnosti suradnje između vjere (teologije) i razuma (historiografije), već otvara i prostor kršćanskoj univerzalnosti, te potiče na dijalog.

„Pitanje istine u obzoru hermeneutike. Doprinos H. G. Gadamera” bila je tema predavanja **doc. dr. Davora Vukovića** s Katedre fundamentalne teologije Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Predavač je ukazao na neke obzore i doprinose suvremene hermeneutike i to osobito na tragu njemačkog filozofa Hansa Georga Gadamera. Prema Gadameru, proces razumijevanja istine uvijek se odvija unutar povijesti, u obzoru tradicije i jezika. Istina za nas nikada nije dostupna u čistom obliku, već uvijek u obzoru povijesnosti. Možemo reći da ovo vrijedi i za teološke istine, odnosno istine vjere. To međutim, nipošto ne znači pad u relativizam ili nihilizam, iako na tu opasnost ozbiljno upućuje i sama enciklika (usp. FR 90-91). Podsjetio je i na neke doprinose filozofijske hermeneutike, te plodne vidove odnosa metafizike i hermeneutike, onkraj relativizma i nihilizma.

Doc. dr. Saša Horvat s Katedre za filozofiju KBF-a u Zagrebu – Teologija u Rijeci održao je predavanje „Ljudsko biće: neuroznanstveni izazov za Fides et ratio”. Suvremeni interdisciplinarni dijalog između teologije, filozofije i znanosti o pitanju „Što je ljudsko biće?” često rezultira nesporazumima i međusobnim isključenjem. Ta neslaganja imaju veliki utjecaj ne samo na akademsku zajednicu i znanstvenike, nego i na javno mnijenje. Razlog neslaganja leži u različitim tumačenjima i razumijevanju temeljnih ljudskih sposobnosti, tj. vjere i razuma. Neuroznanstvena otkrića donijela su nove perspektive, te omogućila nove načine razumijevanja ljudskog bića i njegovih sposobnosti, duboko izazivajući filozofske i teološke uvide. Premda je prošlo 20 godina od objavljivanja enciklike „Fides et ratio”, ona i dalje pruža konkretne i čvrste principe razumijevanja odnosa između vjere i razuma koji mogu biti korisni za omogućavanje i jačanje interdisciplinarnog dijaloga.

Doc. dr. Tomislav Kovač s Katedre fundamentalne teologije KBF-a u Zagrebu održao je predavanje „Vjera i razum u islamu. Razmišljanja u svjetlu enciklike Fides et ratio”. Uvodno je posvijestio činjenicu da je središnja nakana enciklike naglasiti univerzalnu vrijednost ljudskog razuma u potrazi za istinom i njegovu sposobnost otvaranja transcendentnoj dimenziji čovjeka, koja se ostvaruje u činu vjere. Enciklika podsjeća i na velike religijske tradicije svijeta, osobito one s Istoka, no ne spominje islamsku religiju i filozofe, osim tek neizravno, kada se referira na „dijaloški odnos” svetoga Tome Akvinskoga s „arapskim i hebrejskim naučavanjem” (FR 43). Predavač se osvrnuo na odnos vjere i razuma u islamskoj vjerskoj i misaonoj tradiciji, te je istaknuo neke zajedničke teme kršćanstvu i islamu na temelju enciklike „Fides et ratio”. Zaključio je kako sama enciklika može poslužiti kao dobro polazište za uspostavu filozofsko-teološkog dijaloga između kršćana i muslimana, kako u promišljanju Božje objave i smisla ljudske egzistencije, tako i o ulozi religije u suvremenom svijetu, osobito pred izazovima sve raširenijeg relativizma i vjerskog fundamentalizma.

U posljednjem predavanju simpozija **doc. dr. Pavle Mijović** s Katedre za filozofiju Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta Univerziteta u Sarajevu „Politička dimenzija odnosa

vjere i razuma” analizirao je suvremeni *post-truth* kontekst u kojemu prednost imaju osobna uvjerenja, alternativne ili lažne činjenice, a ne, kao navodno nekada, spoznaja objektivnijeg i univerzalnijeg reda. Premda pluralna javna sfera drukčije definira pojmove vjere i razuma, Mijović je nastojao analizirati političku dimenziju odnosa vjere i razuma. Također se osvrnuo i na politički odnos subjektivne i institucionalizirane, vjere te različitih koncepcija razuma (teoretski, praktični, vladalački, instrumentalni). U završnom dijelu predavanja nastojao je rekonstruirati političku misao enciklike „Fides et Ratio”, koja u istoj nije sustavno obrađena ali budući da se bavi stvarnostima koje prethode politici (poput pojma istine, spoznaje pa i etičkog djelovanja), možda može poslužiti i pri redefiniranju suvremene političke teorije.